

Zpráva z konference o privatizaci sektoru vodovodů a kanalizací

Úvodem bych rád poznamenal, že v této zprávě budou mít slova liberalizace a privatizace ten samý význam. Co se týká privatizace sektoru vodovodů a kanalizací, pod termínem rozumíme nikoliv prodej samotné infrastruktury, ale prodej práva ji provozovat. Tak, jak je to již známé z České republiky nyní, kdy obce jsou vlastníky infrastruktury, ale provozovatel je velice často odlišný od vlastníka. Lze předeslat, že celá konference se nesla v duchu odmítání liberalizace a kritiky Evropské komise, která prosazuje volné působení trhu a i pod vlivem lobistických skupin se periodicky objevují debaty na toto téma. Argumentem je neefektivnost nakládání s vodou v některých státech. Téměř všichni řečníci uváděli negativní příklady privatizací z měst svých zemí.

Na provozování vodovodů a kanalizací je snaha nahlížet (ačkoliv tak prozatím žádný předpis ani národní ani Evropské povahy nestanoví) jako na službu ve veřejném zájmu – tzv. *service in general interest*. To má význam především pro možnou budoucí legislativu Evropské unie, které věnuji první pasáž.

Evropská legislativa:

1) *Water Framework Directive*

Rámcová směrnice o vodách se provozování vodovodů a kanalizací dotýká pouze okrajově. Především v technických záležitostech jako je dobrý standard kvality vody. Doporučuje i zavedení poplatků (vodné, stočné) prostřednictvím kterých by měly být financovány aktivity municipalit v oblasti vodovodů a kanalizací. V souvislosti s tím bych pro zajímavost zmínil Irsko, kde vodné vůbec neexistuje, stejně jako v některých částech Velké Británie (Skotsko, Severní Irsko).

Samotná privatizace tak nikde není zmíněna. Předchozí komise měla v záměru návrh vypracovat, ale Evropský parlament se k návrhu postavil odmítavě. Současná komise prozatím nic nepřipravuje.

2) *Services Directive*

Směrnice má za úkol upravit volnou soutěž při poskytování služeb, mj. povinná výběrová řízení na dodavatele služeb, což by u služeb ve veřejném zájmu (zdravotnictví, energie, atp.) způsobilo mnohé komplikace. Návrh zpracovaný předchozí komisí byl Barossovou komisí stažen. Pravděpodobně bude přepracována a znovu navržena k projednávání. Bylo by nešťastné, aby se vztahovala i na služby ve veřejném zájmu.

3) *Service in General Interest Framework Directive*

Návrh rámcové směrnice pro služby ve veřejném zájmu ještě nebyl zpracován. Ačkoliv už existují jak zelený tak bílý papír pro tuto problematiku (nezávazné dokumenty, na které může navázat směrnice). Tato směrnice je dvousečná. Na jedné straně by mohla napomoci ochraně služeb ve veřejném zájmu před přílišnou liberalizační aktivitou komise, na straně druhé by se mohla stát jejím nástrojem.

4) *White paper on PPP*

I vůči partnerství veřejného a soukromého sektoru v této oblasti byli řečníci spíše skeptičtí. Bílý papír by se měl zabývat především úpravou pravidel poskytování koncesí k provozování vytvořeného díla. K tomu bych rád poznamenal, že Česká republika už tato pravidla má, protože byla poslancekou iniciativou přičleněna k zákonu č. 60/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 440/2003 Sb., o nakládání se surovými diamanty, o podmínkách jejich dovozu,

vývozu a tranzitu a o změně některých zákonů, a zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. Bílý papír je ve fázi přípravy ze strany komise.

5) ECJ case law

Relevantní jsou dva rozsudky Evropského soudního dvora. V případě Altmark soud stanovil velmi rigidní pravidla (v souladu s politikou komise, co nejvíce otevřít trh) pro poskytování peněz společnostem založených městem tak aby se nejednalo o veřejnou podporu zakázanou Římskými smlouvami.

V rozsudku Halle pak soud stanovil, že i společnost založená městem se musí v řádném výběrovém řízení ucházet o zakázku vypsanou městem. Což výrazně brzdí PPP a komplikuje život tzv. inhouse společnostem, kdy si město založí společnost např. pro provozování MHD a pak mu provozování MHD svěří bez výběrového řízení (i na provozování MHD je nahlíženo jako na službu ve veřejném zájmu).

Řečníci z jednotlivých zemí

1) Rakousko (Wolfgang Lauber – odbory, Erich Prambeck – Rakouská asociace měst a obcí)

V současnosti je v Rakousku 85% lidí napojeno na obecní vodovody. Diskuse o privatizaci se objevila v roce 1990 na základě zprávy vypracované Price Waterhouse Coopers, ve které bylo uvedeno, že lze dosáhnout až o 30% vyšší efektivity při provozování vodovodů než dosahují obce. Zadavatelem studie bylo Ministerstvo zemědělství, proti studii vystoupily společně Rakouská asociace měst a obcí a Rakouská odborová komora, kteří vypracovali oponentní zprávu, ve které zdůraznili, že privatizace by byla cesta k horšímu. V současnosti si to myslí i vláda, přesto se občas podobná diskuse objevuje. **Rakouská asociace měst a obcí je zásadně proti privatizaci.**

Hlavním argumentem pro privatizaci je to, že soukromé subjekty (nadmárodní konsorcia – např. Veolia, SUEZ) mají dostatek peněz na provedení nutných investic. Tyto peníze jsou tak pro obce levnější k dostání než půjčky v bankách. Rakouská asociace měst a obcí zdůraznila, že obce již do infrastruktury investovaly mezi 15 – 20 miliardami Euro a žádoucím řešením jsou levné půjčky obcím a ne privatizace. V souvislosti s tím byla vyslovena obava, jak dopadne situace v nových členských státech EU (včetně České republiky), kde z nedostatku peněz obce provozování vodovodů a kanalizací za úplatu přenechávají komerčním subjektům navíc na poměrně dlouhou dobu. Standardní smlouva (i v zahraničí) totiž bývá uzavřena na 15 a více let.

2) Slovinsko (Dr. Veselina Penevska – Sofijská univerzita)

Na vodovody provozované nekomerčními subjekty je napojeno 85 % obyvatel, ze zbylých 15% velkou část tvoří Lublaň, kde vodovody provozuje soukromá společnost. V současnosti se v Mariboru rozbíhá projekt privatizace obecních vodovodů, do kterých je třeba investovat 35 milionů Euro. Zakázku obdrželo konsorcium, jedním jeho společníkem je SUEZ (velké nadnárodní konsorcium působící i u nás). Slovinci čekají na výsledek této velké privatizace, ale zkušenosti z Lublaně jsou negativní. Slíbené investice byly odloženy, došlo k redukci pracovních míst a zisk z provozování nejde městu, ale společnosti, která jej nevrátí zpět. Ve Slovinsku se objevily i problémy s transparentností výběrových řízení (právě v případě Mariboru).

3) Česká republika (Pavel Růžička – ČMKOS)

Příspěvek byl velice kritický. Situace u nás je taková, že proběhla rozsáhlá privatizace. Veolia provozuje pražské vodovody a vodovody v severních Čechách, rakouská společnost Energie

AG je v jižních Čechách, SUEZ ve východních a slovenská finanční skupina Penta na severní Moravě. Pentě údajně obce prodaly nejen právo na provozování, ale i infrastrukturu. Velká nespokojenost je s Veolií (odkládané investice, zisk mizící do zahraničí), SUEZ je prý v rámci možností spolupracující.

Zaznělo, že pokud by byla možnost vrátit čas, odbory by se razantně postavily proti liberalizaci. Víceméně se objevují ty samé problémy, co ve Slovinsku, propuštěno bylo kolem 40% zaměstnanců, stále roste vodné a stočné (odhad průměrného vodného a stočného na rok 2005 je podle odborů 43,40 Kč/m³). Byla zdůrazněna i majetková netransparentnost (především u Veolie).

4) Maďarsko

93 % obyvatel je napojených na vodovod provozovaný obcí. Byly uvedeny 3 příklady měst.

a) Budapešť – privatizovala SUEZu, smlouva ovšem podléhá obchodnímu tajemství, nebyly provedeny slíbené investice, ale natolik stoupla cena vodného a stočného, že si stěžuje i samotné zastupitelstvo Budapešti.

b) Debrecén – provozuje vlastní ziskovou společnost, ceny má průměrné, propustil během 10 let asi 50% zaměstnanců, byl uveden jako pozitivní příklad.

c) Pecz – v minulosti prodal polovinu provozní společnosti SUEZu, nyní se snaží ji koupit zpět, argumentem je opět neprovedení slíbených investic, vysoké vodné a také to, že jako čistě obecní společnost by měla lépe dosáhnout na peníze z fondu ISPA.

5) Slovensko (Roman Havlíček – ekologická organizace Priatelja zeme)

Infrastrukturu převedl stát na obce před pouhými 3 roky. Existuje 10 akciových společností provozujících vodovody. Obce zadarmo dostaly akcie, ve stanovách je zakázáno prodávat je mimo společnost. Nicméně se údajně objevují tendence SUEZu a Veolie podplácet obce a ovlivňovat tak hlasování na valných hromadách zmíněných akciových společností. Zprivatizováno bylo pouze provozování v Trenčíně, smlouva je nedostupná. Pravděpodobně to však byla politická záležitost HZDS. Trenčín založil společnost, která vlastní infrastrukturu a uzavřel smlouvu s provozní společností (51 % má SUEZ). Trenčínská společnost díky odpisům ztrácí 100 000 Euro ročně, provozovatel je v zisku, který ovšem do Trenčína nejde zpět. Cena vodného a stočného je v Trenčíně lehce nadprůměrná.

V Bratislavě byla v plánu privatizace rovněž (do rukou Veolie), ale nově zvolené zastupitelstvo od plánu v roce 2003 ustoupilo.

6) Německo (Nikolaus Geiler – německý odborový svaz, sekce vody)

Zástupce Německé spolkové republiky víceméně potvrdil slova předřečníků. Podle jeho vyjádření dochází v současnosti k tomu, že obce si kupují zpět podíly ve společnostech, které provozují vodovody (tzv. remunicipalizace). Důvodem je neplnění slibů provozovatelů a obava ze stárnutí neudržovaného vodovodního potrubí. Jako cesta ven byly naznačeny výhodnější půjčky municipalitám, některé obce si navíc již nyní zřizují svoje fondy.

Typicky německým problémem, který byl zmíněn je nerovnováha východního a západního Německa. Na východě údajně došlo i k organizovaným protestům proti výši vodného a stočného. Německo má zároveň i problém s migrací obyvatelstva. Existují obavy, že vodovodní síť v některých větších městech nemusí v budoucnu postačovat.

7) Švýcarsko (Urs Kamm – Swiss Gas and Water Industry Association)

Vodovody provozují obce ve spolupráci s kantony. Prý už panuje obava, že nebude dost prostředků na opravy, nicméně asi 80 % veřejnosti je proti privatizaci.

Švýcarsko jako nečlen EU stejně pozoruje Brusel a obává se toho, že klade rovnítko mezi provozování vodovodů a ostatní energie a snaží se uplatňovat pravidla volného obchodu.

8) Itálie (Emanuele Lobina – PSIRU)

PSIRU je organizace sledující informace o ekonomických, politických, finančních a sociálních dopadech privatizací různých služeb. Jsou přidružení k univerzitě Greenwich. Pan Lobina je Ital a má na starosti svou zemi.

Velká města (Řím, Milán) mají uzavřené smlouvy s provozovateli. Údajně došlo i k tomu, že jsou města provozovateli vydírána, konkrétně Řím byl dokonce donucen změnit smlouvu tak, že byly odloženy investice do údržby. Je to však předmětem spekulací, protože smlouvy nejsou zveřejňovány.

Shrnutí:

Privatizací se rozumí nikoliv prodej infrastruktury ale povolení k provozování. Celoevropsky se privatizace nedoporučuje z důvodu neseriozního chování velkých nadnárodních korporací jako jsou SUEZ a Veolia. Investice do infrastruktury nejsou realizovány, zvedá se vodné a stočné, zisk z nich odchází pryč z města a dochází k propouštění zaměstnanců. Navrhovaným východiskem je to, aby obce provozovaly vodovody samy a na jejich údržbu si buď zřídily vlastní fond nebo jim bylo umožněno čerpat prostředky prostřednictvím zvláštních zvýhodněných půjček.

Je třeba ovšem vzít v úvahu, že se konference odehrála na půdě odborového svazu. Doporučoval bych proto kontaktovat jedno ze zmíněných měst (ideálním se asi jeví Trenčín) a ověřit si informace.

Co se týká vztahu k Evropské unii, jsem po konferenci přesvědčen, že přílišné prosazování volného trhu je na škodu v oblasti služeb, především u služeb ve veřejném zájmu. Navíc má podobné stanovisko dlouhodobě CEMR. Je proto potřeba zaměřit se na znění směrnice o službách, případně směrnice o službách ve veřejném zájmu pokud bude tato speciální směrnice vytvořena.